



**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Disputationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

9 An libertas causæ sit dum actu operatur.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

hæc necessario amari, si apprehendantur ut simpliciter necessaria ad felicitatem: quamvis tunc non tam ut fines, quam ut media, vel partes necessarij, & vniuersalis finis amentur.

XIX.

Tertiò dicendum est, libertatem voluntatis euidentiùs & perfectius exerceri in electione mediòrũ; adeo ut omnis actus liber, quatenus talis est, participet aliquo modo ratione electionis, & sub ea ratione possit sub consultatione cadere. Hanc conclusionem suadent rationes in principio huius dubitationis factæ. Et declaratur breuiter, quia ad intentionem finis fertur voluntas ex sola aliqua inclinatione naturali, quãuis liberè feratur: ad electionem verò mediòrũ fertur ex vi appetitionis finis, quã ipsa voluntas ultra inclinationem naturalem sibi adiungit: & ideo specialiori modo, magisq; ex propriis dicitur voluntas mouere se in electione mediòrum, quam in intentione finis: tunc autem perfectius operatur liberè, quando perfectius sese mouet: ergo. Præterea declaratur altera pars: quia libertas cuiuslibet actus provenit ex variis rationib; quæ sunt in obiecto, vel in ipsometactu, & ex formali, vel saltem virtuali collatione earũ. Nam si sit libertas quoad specificationem, oportet qd in obiecto sit aliqua ratio boni propter quam diligipossit, & aliquis defectus, vel aliqua ratio mali propter quam possit odio haberi: si verò sit libertas tantum quoad exercitiũ, oportet ut vel in subiecto vel saltem in ipsometactu sit aliquis defectus, vel carentia bonitatis, ob quã possit apprehendi ut hic & nunc disconueniens, vel saltem non necessarius: atq; ita quoties actus, & eius omisio est libera, sit inter has rationes quædam collatio explicita, aut implicita, & ita etiam sit quædam electio vnius actus præ alio, vel vnius actus præ omisione eius, aut è contrario.

XX.

In hac verò electione vnius præ alio necesse est ut comparatio fiat in ordine ad aliquod tertium, vel ad aliquam rationem communem, ad quam sit voluntas aliquo modo affecta formaliter aut virtute, ut possit habere aliquod principium vel fundamentum electionis faciendæ, ut in argumentis in principio propositum est, & ex re ipsa declaratur. Nam qui eligit inter bonum, honestũ & delectabile, certè supponitur affectus ad bonum ut sic, aliàs non statim eligeret inter specialia bona, sed prius secum statueret an bonũ esset sibi prosequendum: & idem est in omnibus similibus. Sic igitur, licet tendentia in finem particularem, quatenus est motus in aliquod obiectum propter bonitatem suam, & in alia propter ipsum, sit amor vel intentio finis; tamen quatenus est actus liber, quo hoc bonum præfertur aliis, & virtualis electio huius boni, ut sit medium, vel certè pars felicitatis quam voluntas intendit in suis actibus. Et ipsemet actus intentionis vel dilectionis etiam vltimæ felicitatis, quatenus hic & nunc exercetur liberè, & præfertur eius carentie, vel otio, est virtualis electio, qua talis actus hic & nunc eligitur ut medium ad inchoandam vel obtinendam felicitatem. Atque hac ratione dici solet, omnem intentionem finis particularem esse virtuale electionem felicitatis, ad quã non semper est necesse, ut præcedat intentio elicit ipsius felicitatis, sed sufficit naturalis ac necessaria propensio. Sic igitur omnis consultatio versatur modo proportionato circa electionem, & omnis actio libera participat aliquam rationem electionis: & ideo ipsa formalis ac propria electio, quæ procedit à propria & elicit intentione finis, censetur actio maximè libera: atq; hac ratione liberum arbitrium dicitur quasi per Antonomasiã versari circa electionem, quamvis plures alios actus liberos habeat, ut declaratum est.

XXI.

Et per hæc satis responsum est ad rationes positas in principio huius dubitationis. Ad difficultatē verò ex secunda sectione huc remissam, cuius occasione hanc sectionem fecimus, iam declaratum est, quomodo eadem voluntas sit capax vtriusque modi o-

perandi, libere & necessario. Cum autem quaeritur si modus operandi liberè est perfectior, quam modus operandi necessariò, cur voluntas illum assequitur in quibusdam actibus, & non in omnibus & iminus perfectis, & non in perfectioribus, dicendum est, operari libere non semper, & in omnib; esse melius quam operari necessario: sed regula perfectionis est, quod obiectum ametur pro dignitate & capacitate eius: ita ut si obiectum sit bonum summum ac summe necessarium, tota necessitate ametur, si verò sit obiectum minus bonum, aut non necessarium, actus etiam circa illud sit sub dominio diligentis. Ex hac ratione Deus diligit se necessario, & alia libere, cum tamen actus eius sub omni ratione perfectissimus sit: idem ergo dicendum est seruata proportionē in voluntate creata.

SECTIO IX.

An libertas cause sit dum actus operatur.



Ultima difficultas resultans ex secunda sectione, est, an causa libera actualem libertatem habeat cum operatur, vel prius quam operetur, quia si iam operatur, necessario operatur, ita ut impossibile sit pro tunc non operari: & idem argumentum fieri potest de carentia operationis: si verò libertas semper respicit futurum, nullus actus in re existens erit liber, quia actus futurus ut sic, non est existens, & ita de facto nullus erit effectus liber: præterquam quod repugnat futurum ut futurum esse liberum, & postea in præsentia non exerceri libere, cum futurum non alia ratione sit futurum, nisi quia aliquando erit præsens.

In hac difficultate Ocham, Gabriel, & alij Nominales in prima dist. 38. docent voluntatem non esse liberam respectu actus quem iam exercet, pro illo instantē, quo illũ exercet, nisi vel quatenus procedit ex indifferentia, & libertate, quam voluntas immediate ante illud instans habuit, vel quatenus in eo instanti habet voluntas potestatem, ut in tempore immediate sequente illum omittat, etiam si omnes aliæ conditiones vel causæ ad illum concurrentes assint, in quo aiunt causam liberam à naturali differre. Quam sententiam videtur amplecti Magister in 2. d. 25. c. 2. ubi dicit, liberũ arbitrium ad præsens, & ad præteritum nõ referri, sed ad futurum. Et fundamentum eius est supra tactũ, quia in præsentiam voluntas est determinata ad vnum: & quia id quod est, quando est, necesse est esse, ut ait Philosophus, de Interp. c. vlt. Vnde Boet. 1. de consol. prof. vlt. ait *ortum Solis & gressum hominis in hoc conuenire, quod, dum sunt, non possunt non fieri: differre verò, quia ortus solis etiam prius quam fiat, necessario erat futurus; gressus autem hominis non ita.*

Hæc vero sententia falsa est, & mihi plane improbabilis. Quapropter dicendum est voluntatis libertatem proprie exerceri in eo instantē, & circa eundem actum, quem præsentem elicit, seu exercet, hoc ita docuit Scotus in 1. dist. 39. & Heruzus quodlib. 1. q. 1. dubio 6. Capr. in 2. d. 25. Greg. in 1. d. 39. qui tamen aliquid falsum addidit, ut statim ostendamus. Probatur hæc sententia primo ratione insinuatã, quæ apud me est demonstratio, nam si voluntas in instanti quo elicit actum, non libere procedit in actũ, nunquam antea fuit libera in ordine ad illum actũ, quia tantum fuit libera per respectum ad illud instans in quo erat libere effectura talem actum. Item quia si in illo instantē non libere, sed necessario habet actum: ergo pari ratione toto tempore præcedenti quo actum caruit, non libere, sed necessario caruit: & eadem ratio erit de tempore futuro: ergo re vera nunquam est usus libertatis.

Secundo declaratur à priori, quia authores prioris sententiæ in eo errant quod nõ distinguunt prioritatem

tem temporis & natura, & verum sensum compo-
situm à diuiso. volūtas ergo in eodem instante in quo
actum liberum elicit, prius natura quam illum elici-
at, intelligitur habere potestatem ad eliciendum illū,
& deinde ex ea potestate intelligitur illū elicere: ergo
in eodem priori naturę intelligenda est potens ad
eliciendum & non eliciendum talem actum: alioqui
revera non intelligitur libera ad eliciendum illum
actum. Et confirmatur ac declaratur, nam in tem-
pore immediato ante illud instans supponitur volū-
tas habens illam potestatem ad eliciendum & non
eliciendum actum. Et in illo instante prius natura
quam illa potentia se determinet ad actum nihil est,
quod ei potestatem abstulerit ad illum eliciendum:
ergo retinet voluntas vtramque potestatem in illo
instante, & ex illa elicit vel non elicit actum pro i-
pomiet instante. Quocirca si voluntas simpliciter &
absolutē in eo instante sumatur cum omnibus præ-
requisitis ad agendum, quę est potestas in sensu diuiso aut
in prioritate naturę, quę necessaria & sufficientissima
est ad libertatem. Si verò consideretur iam in il-
lo posteriori naturę, in quo iam elicit actum, iam
non potest pro illo eodem instante retrocedere: sed
hęc solum est necessitas compositionis ex supposi-
tionis consequente determinationem, seu actionem
ipsius voluntatis.

Et confirmatur, nam Deus ex eternitate liberē dile-
xit creaturas, & tamen pro nullo instante vel reali
duratōne caruit illa determinatione libera, quę ita
comparatur ad diuinam voluntatem sicut actus li-
ber ad nostram: ergo libertas voluntatis non est tā-
tū respectu actus posterioris duratōne reali, sed et-
iam respectu actus existentis in eodem instante, po-
terioris quidem naturę, si talis actus sit verē elicitus
& causatus à potentia, vel solum secundum rationē
aut intellectum, si solum sit determinatio libera eius-
dem actus. Aliās non posset intelligi in Deo dilectio
libera, quia neque ex eternitate liberē dilexisset, quia
semper perpetuo dilexit, neque post instans æterni-
tatis, quia multo minus potest aut incipere diligere
quod nunquam dilexit, aut definire quod dilexit, &
proit ex æternitate dilexit. Idem argumentum su-
mi potest ex actione libera angelorum, quam in pri-
mo instante suę creationis habuerūt, cum in illo ha-
buerint meritum iuxta anteriorem sententiam. Neq;
est vilius momenti quod Ocham significat, actum
illum fuisse meritum, quia fuit in potestate an-
geli in illo durare vel nō durare tempore immedia-
te sequenti: hęc enim potestas poterat conferre, vt
continuatio illius actus esset meritoria & cessatio ef-
feret carentia talis meriti, tamen ad meritum in primo
instanti nihil id conferbat, tum quia illa potestas nō
exercebatur in primo instante: nos autem non me-
remur formaliter per potestatem liberam, sed per v-
sum eius: tum etiam quia cessatio ab illo actu nō po-
test conferre ad meritum, & tamen angeli mali, qui
immediatē post primum instans cessauerunt ab illo
actu, nihilominus in primo instante meruerunt: ergo
pro illo instante fuit ille actus liber, saltem quoad
exercitum. Atq; idem argumentum fieri potest de
merito Christi, de quo certius est incepisse à primo
instante conceptionis suę.

Tandem possunt fieri proportionalia argumenta
in hominibus, nam vt supra dicebam, homo potest
in primo instante vsus rationis habere actum liberū,
tum bonum, tum etiam malum. Item quoties homo
peccat non demeretur vel amittit gratiam in tem-
pore immediato ante instans, in quo exercet actum
peccaminosum, vt est per se euident: nemo enim pec-
cat aut demeretur in eo quod facturus est, sed in eo
quod facit, vt latē Augustinus epistola 107. Ergo ne-
cessē est vt in eodem instante in quo actus peccati ex-
eretur, sit liber: quia nemo verē peccat nisi tunc,
quando potest vitare quod facit, vel facere quod
Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

omittit. Item, est simile argumentum, quando pec-
cator contrititur: ille enim non consequitur gratiam
ante nec post instans contritionis, sed in ipsomet mo-
mento in quo contritionem elicit, & in eodem tan-
tum se disponit sufficienter, cum tamen dispositio
debeat esse libera, & in eodem meretur gloriam:
ergo in eodem & pro eodem exercet actum libe-
rum.

Fundamentum prioris sententię iam solutum est,
Aristoteles enim clare loquitur de necessitate cōdi-
tionata, & ex hypothesi consequente, & de eadem
intelligendus est Boetius: nam quod ait, ortum Solis
prius fuisse necessarium, non solum est intelligendū
de prioritate temporis, sed etiam de prioritate
naturę, seu causę. Imo ideo in priori tempore verū
fuit dicere effectum illum ex necessitate futurum,
quia in sua causa habet necessitatem. Quod verò a-
iunt, non posse eandem potentiam simul efficere &
non efficere, sophisma est consistens in vocum æqui-
uocatione: vtrique enim potestas simul est in eo-
dem instante, non tamen ad exercendum vtrumq;
actum coniunctim, sed diuisim, id est vel vnum, vel
aliud pro suo arbitrio. Vnde, licet alteram partem
potestatis exerceat, verbi gratia, eliciendo actum,
potestatem tamen retinet ad oppositum, quam pos-
set in eodem instante exercere, non quidem simul cū
alio actu, nec faciendo compositionem cum illo, sed
absolutē.

Addit tamen Gregorius supra, facta suppositione,
quod voluntas elicit actum, non solum non posse
pro eodem instante illum deferere, verum etiam ne-
que in tempore immediatē sequente, quia existimat
repugnare actum definire, in eodem instante in quo
incipit esse. Sed neque in Theologia, neque in Philo-
sophia habet hęc sententia fundamentū. Non enim
repugnat rem quę sit, pro vnico tantum instante du-
rare: nam potest idem instans esse primum & vltimū
esse rei: quę est enim in hoc repugnantia? Respon-
det, repugnare quod res simul incipiat & definat. Sed
si inceptio sit per instans intrinsecum, delitio verò
per instans extrinsecum ipsi definitioni seu intrinsecū
ipsi existentia, nulla est repugnantia: quia non sequi-
tur quod res sit, simul & non sit, sed solum sequitur
quod ita sit, vt neque immediatē antea fuerit, neque
immediatē post futura sit: quomodo ipsum instans
habet esse, & in eo posset Deus creare angelum & nō
conseruare amplius: ergo ex hac parte nulla est ne-
cessitas continuandi actum liberum. Nec verò ex al-
lia, nam angeli mali, vt est probabile, per vnum tan-
tum instans durant in bonis actibus: & qui peccat,
nulla necessitate cogitur perseuerare peccando: aliās
posset homo in hac vita pro aliquo tempore ex ne-
cessitate peccare, & non desistere à peccando; quod
absurdissimum est. Et ē contrario qui cepit mereri,
liberē perseuerat in merito: aliās nihil in ea perseue-
rantia boni operis mereretur: sed hęc res latius à
Theologis disputatur.

SECTIO X.

An ex libertate causarum efficientium oriatur con-
tingentia in effectibus vniuersi, vel sine illa
esse possit.



T non sit ambiguitas in voce contin-
gentię, oportet aduertere dupliciter
posse dici effectum contingentem: vno
modo, quia casu & præter intentionem
agentis fit: quo sensu valde stricte & ri-
gorosē sumitur vox contingentia: nunc autem non
ita loquimur, nam de effectū causali dicimus secl.
vltim. huius disputationis. Alio ergo modo sumitur
contingens, vt dicit quoddam medium inter neces-
sarium & impossibile: quomodo à Dialecticis di-
citur

VII.
Ratio con-
traria sen-
tentia de-
struitur.

VIII.
Actus vsq;
luni a ienō
necessario
per aliquod
empiricū
durat.

I.
Dupliciter
aliquis a-
ctus dici-
tur contin-
gens.